زنجیرەی پەروەردە و بانگەواز
(١٠٢)

گەوهەرێکی پوخت و جوان

سەبارەت بە :

جوانی و چاکەکانی

ئایـنی ئیـسـلام

(الدُّرَّةُ الـمُختصرة في **مَحَاسِنِ الدِّينِ الإِسْلامِي**)

نووسینی زانای پایەدار
عبد الرَّحمن بن ناصر بن السعدي

وەرگێڕانی
محمد عبد الرحمن لطيف
وتارخوێنی مزگەوتی (شێخ إبراهيم) / کەلار

چاپی یەکەم **١٤٣٧ ك**

لەبڵاوکراوەکانی

ماڵپەڕی بەهەشت

www.ba8.org

✉ malpariba8@yahoo.com

هەمیشە لەگەڵمان بن بۆ بەرهەمی نوێ

کتێبی ژمارە ﴿١٧٢﴾ لە کتێبخانەی ماڵپەڕی بەهەشت

بسم الله الرحمن الرحيم

* پێشەكی دانەر :

الْـحَمْدُ لِلَّهِ ، نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِيْنُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ وَنَتُوبُ إِلَيْهِ ، وَنَعُوْذُ بِاللهِ مِنْ شُرُوْرِ أَنْفُسِنَا وَمِـنْ سَـيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا ، مَنْ يَهْدِهِ اللهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ ، وَمَنْ يُضْلِلْ فَلَا هَادِيَ لَهُ .

وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيْكَ لَهُ ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُوْلُهُ ، صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَـلَّمَ تَسْلِمًا كَثِيرًا .

دوای ئەوە :

بەڕاستی ئاینی ئیسلام كە (مُحَمَّد ﷺ) هێناویەتی تەواوترین و باشترین و بەرزترین و گەورەترینی ئاینەكانە ، وە هەندە لە جوانیەكان و كاملێتی و چاكێتی و ڕەحمەت و عەدالەت و حیكمەت و دانایەتی لەخۆگرتووە كە شایەتی كاملێتی ڕەها و فراوانی زانست و حیكمەت بۆ خوای گەورە بدات ، وە شایەتی ئەوەیش بۆ پێغەمبەرەكەی (ﷺ) بدات كە نێردراو و پێغەمبەری خوایە بە حەق و ڕاستی ، وە ڕاستگۆ و بەڕاستخراوەیە ، ئەو كەسەی كە بە هەواو ئارەزوو قسە ناكات بەڵكو ئەوەی كە دەیڵێت وەحییە و بۆی دێت : ﴿ وَمَا يَنطِقُ عَنِ ٱلْهَوَىٰٓ ۝٣ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْىٌ يُوحَىٰ ۝٤ ﴾ [النجم] .

ئەم ئاینی ئیسلامە گەورەترین بەڵگە و گەورەترین شایەتە بۆ سەلماندنی تەنهایی و كاملێتی ڕەها هەر هەمووی بۆ خوا ، وە بۆ پێغەمبەرەكەشی (ﷺ) بە پێغەمبەرایەتی و ڕاستگۆیی .

وە مەبەستی من لە ئەم لەسەرنووسینەم سەبارەت بە ئەم بابەتە بریتییە لە دەربڕینی ئەوەی كە زانستی من پێیگەیشتووە لە ڕوونكردنەوەی بنەماكانی جوانی و

چاکەکانی ئەم ئاینە گەورەیە ، وە من هەرچەندە زانست و شارەزاییم کورت دەهێنێت ئەوپەڕی کورتهێنان سەبارەت بە دەربڕینی هەندێك لەوەی کە ئەم ئاینە لەخۆی گرتووە لە گەورەیی و جوانی و کاملێتی ، وە دەستەواژە و دەربڕینەکانم لاوازدەبن سەبارەت بە شیکردنەوەی ئەوە بە شێوەی گشتی چ جای قسەلەسەرکردن بە ووردی ، بەڵام ئەوەی کە بە هەمووی ڕاناگەیت و ناگەیتە ئەو پەڕی و زۆربەی .. ئەوا ناشبێت وازبێنیت لەوەی کە مرۆڤ دەیزانێت لەبەر دەستەوەستان بوونی لە ئاست ئەوەی کە نایزانێت ، چونکە خوا ئەرك ناخاتەسەر هیچ کەسێك ئیللا بە پێی توانای نەبێت :

﴿ فَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ مَا ٱسْتَطَعْتُمْ ﴿١٦﴾ ﴾ [التغابن] .

واتە : لەخوابترسن و خۆتان بپارێزن لە جێبەجێنەکردنی فەرمانەکانی ئەوەندەی کە لە تواناتدا هەیە .

ئەوەیش لەبەر ئەوەیە کە شارەزایی سەبارەت بە ئەم زانستە چەندین سوودی تێدایە :

* لەوانە : سەرقاڵبوون بە ئەم بابەتەوە کە لە بەڕێزترین و گەورەترینی بابەتەکانە ئەمە لە باشترینی کردەوە چاکەکانە ، چونکە شارەزابوون تێیدا و توێژینەوە لەبارەیەوە و بیرلێکردنەوەی و گرتنەبەری هەموو ڕێگایەك کە بتگەیەنێتە شارەزابوون تێیدا باشترین شتێکە کە عەبد خۆیی پێوە سەرقاڵبکات ، وە ئەو کاتانەی کە لەمەدا خەرجی دەکەیت ئەوە ئەو کاتەیە کە لە قازانجی تۆدایە و لە زەرەری تۆدا نییە .

* وە لەوانە : ناسینەوەی نیعمەتەکان و باسکردن و دەربڕینیان خوا و پێغەمبەرەکەی (ﷺ) فەرمانیان پێکردووە ، وە ئەمە لە گەورەترینی کردەوە چاکەکانە

، وە بێگومـان توێژینـەوە لـە ئـەم بابەتـەدا دانپێـدانان و باسـکردن و دەربـڕین و بیرکردنەوەیە لە گەورەترین نیعمەتەکانی خوای بەدوور لە هەموو کەموکوڕیەکان بەسەر عەبدەکانیەوە کە ئەویش ئـاینی ئیسلامە ئـەو ئاینـەی کـە خـوا لـە هـیچ کەسێك هـیچ ئـاینێکی تـر قـەبوڵ ناکـات جگـە لـە ئـەم ئاینـە نـەبێت ، ئـەم دەربـڕین و باسـکردنی نیعمەتەش دەبێتە شوکرانەبژێری بۆ خوا و داواکردنی زیادبوونی ئەو نیعمەتەشە لە خوا .

* وە لەوانە : خەڵکی جیاوازن و لە یەك ئاستدا نین لە بواری ئیمان و باوەڕهێنان و کامڵێتی ئیماندا جیاوازیەکی گەورە ، وە عەبد هەرچەندە زیاتر شارەزابێت لە ئەم دینـە و زیاتر گەورەیڕابگرێت و دڵی پێی خۆش بێت و شادمان و خۆشحاڵ بێـت پـێی ئـەوا ئیمانی کامڵـترە و دڵنیابوونی ڕاسـتترە ، چونکە ئەوە بەڵگەیە لەسەر تێکڕای بنچینە و بنەماکانی ئیمان .

* وە لەوانە : بەڕاسـتی لـە گـەورەترین ڕێگاکـانی بانگـەوازکردن بـۆ ئـاینی ئیـسلام بریتیيە لە شەرح و شیکردنەوەی ئەو جوانی و چاکانەی کە لـە خـۆیی گرتـووە ئـەوەی کە هەموو کەسێکی خاوەن عەقڵ و فیترەت و نـاخ سـەلامەت وەریـدەگرێت و پەسـەندی دەکات .

ئەگەر پیاوانێك خۆیان ببەنە پێش و هەستن بە بانگەوازکردن بۆ ئـەم ئاینـە بـەوەی کە هەستن بە شەرح و شـیکردنەوەی ڕاسـتیەکانی و بەرژەوەندیـەکانی بـۆ خـەڵك روون بکەنەوە ئەوا بەڕاستی ئەوە بە تەواوی بەس بـوو بـۆ ڕاکێـشانی خـەڵك بـۆ لای ، لەبـەر ئەوەی کە دەیبینن لە سازان و گونجانی لەگەڵ بەرژەوەندیـە دیـنی و دونیاییـەکانیش ،

وە لەبەر چاكێتی ئەم ئاینە لە ڕواڵەت و لە ناخەوەیش بە بێ ئەوەی پێویست بكات بە دەستوەردانە نێو بەرپەرچدانەوەی شوبهە و گومانەكانی كەسانی نەیار و بەرهەڵستكار و تانەدانیش لە ئاینەكانی كەسانی پێچەوانەكار .

چونكە ئەم ئاینە خۆی لە خۆیدا بەرپەرچی هەموو شوبهە و گومانێك دەداتەوە كە بێتە پێشی ، لەبەر ئەوەی كە ئاینێكی حەقە و هاوشانە بە ڕوونكرنەوەیەكی ئاشكرا و چەندین بەڵگەی گەیەنەر بە دڵنیایی .

جا ئەگەر هەندێك لە ڕاستیەكانی ئەم ئاینە دەربخرێت و ئاشكرا بكرێت ئەوە دەبێتە گەورەترین بانگەواز بۆ قەبوڵ كردن و پێشخستنی بەسەر جگە لە ئەم ئاینە .

وە بزانە كەوا جوانی و چاكەكانی ئاینی ئیسلام شتێكی گشتی‌یە لە هەموو باسەكانی و بەڵگەكانیشیدا ، هەروەها لە بنچینە و لقەكانیشیدا ، وە لەوەیش كە بەڵگەیە لەسەری و ڕێنمایی بۆ كردووە لە زانستەكانی شەرع و ئەحكام و بڕیارەكان ، هەروەها لەوەیش كە بەڵگەیە لەسەری و ڕێنمایی بۆ كردووە لە زانستەكانی گەردوون و كۆمەڵناسیشدا .

وە لێرەدا مەبەست ئەوە نی‌یە كە هەموو ئەوانە بخەینەڕوو و بەدوای هەموویاندا بچین ، چونكە ئەوە پەرەپێدانێكی زۆر دەخوازێت ، بەڵكو مەبەست ئەوەیە باسی هەندێك نموونەی بەسوود بكرێت كە بكرێنە بەڵگە بەسەر جگە لەوانەیشدا ، وە دەرگاكەیان پێ‌بكرێتەوە بۆ كەسانێك كە دەیانەوێت بچنە ژوورەوە ، ئەویش چەند نموونەیەكی بەربڵاوە لە نێو بنچینە و لقەكانی ئاین و هەروەها لە نێو پەرستش و مامەڵەكانیشدا .

به یارمەتی خوا لە کاتێکدا کە ئومێدمان ئەوەیە هیدایەتمان بدات و فێرمان بکات ، وە لە دەرگای خەزێنەکانی سەخاوەتی و بەخشندەیی خۆیمان بۆ بکاتەوە ئەوەندەی کە باروگوزەرانمانی پێ باش ببێت و وتەکان و کردارەکانمانیشی پێ ڕاست ببێت دەڵێین :

نموونەی یەکەم

ئاینی ئیسلام بنیاتنراوە لەسەر ئەو بنچینە و بنەمایانەی ئیمان کە لەم فەرمایشتەی خوای گەورەدا باسکراون : ﴿ قُولُوٓاْ ءَامَنَّا بِٱللَّهِ وَمَآ أُنزِلَ إِلَيۡنَا وَمَآ أُنزِلَ إِلَىٰٓ إِبۡرَٰهِـۧمَ وَإِسۡمَٰعِيلَ وَإِسۡحَٰقَ وَيَعۡقُوبَ وَٱلۡأَسۡبَاطِ وَمَآ أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَمَآ أُوتِيَ ٱلنَّبِيُّونَ مِن رَّبِّهِمۡ لَا نُفَرِّقُ بَيۡنَ أَحَدٖ مِّنۡهُمۡ وَنَحۡنُ لَهُۥ مُسۡلِمُونَ ١٣٦ ﴾ [البقرة] .

واتە : بڵێ باوەڕمان بە خوا هێناوە و بە ئەو کتێبەیش کەوا دابەزێنراوە بۆمان و باوەڕمان بە هەموو ئەو کتێبانەش هێناوە کە دابەزێنراوە بۆ (إِبْرَاهِيم) و (إِسْـمَاعِيل) و (إِسْحَاق) و (يَعْقُوب) و (الْأَسْبَاط / کوڕەکانی یعقوب جگە لە یوسف) و ئەوەیش کە دراوە بە (مُوسَىٰ) و (عِيسَىٰ) و ئەوەیش کە دراوە بە پێغەمبەرانی تر لە پەروەردگاریانەوە ، جیاوازی ناکەین لە نێوان هیچ یەکێك لە ئەو پێغەمبەرانە و ئێمە ملکەچین بۆ خوا .

* ئەم بنچینە و بنەما گەورانە کە خوا فەرمانی پێکردوون بە عەبدەکانی بریتین لە ئەو بنچینە و بنەمایانەی کە هەموو هەواڵپێدراوان و نێردراوەکانی (الأنبياء والـمرسلون) یەکدەنگ و کۆڕان لەسەریان ، وە ئەو بنچینە و بنەمایانە گەورەترینی زانیاری و بیروباوەڕەکان لە خۆیان دەگرن لە باوەڕهێنان بە هەموو ئەوەی کە خوا وەسفی خۆیی پێکردووە لەسەر زمانی پێغەمبەرانی و هەروەها بەگڕخستنی هەوڵ و تواناکانیش لەپێناو گرتنەبەری ڕێگای ڕەزامەندی خوایش لە خۆیان دەگرن .

* دین و ئاینێك کە بنچینە و بنەماکەی بریتی بێت لە باوەڕهێنان بە خوا و بەرهەمەکەشی بریتی بێت لە هەوڵدان لەپێناو ئەوەی کە ئەو پێیخۆشە و پێی ڕازیە و

نییەت و نیازپاکی لەوەیشدا بۆ خوا ، ئایا تەصەوری ئەوە دەکرێت کە دین و ئاینێکی تر هەبێت باشتر و گەورەتر و چاکتر بێت لە ئەم دین و ئاینە ؟

* هەروەها دین و ئاینێك کە فەرمان بکات بە باوەڕهێنان بە هەموو ئەوەی کە دراوە بە پێغەمبەران و بەڕاستخستنەوەی پەیامەکانیان و دانپێدانان بە ئەو حەقەی کە پێی هاتوون لە لایەن پەروەردگاریانەوە ، وە جیاوازی نەکردن لە نێوانیان و باوەڕبوون بەوەی کە هەموویان نێردراوی ڕاستگۆ و متمانەپێکراوی دڵسۆز و نیازپاکی خوای گەورەن ، ئەم دین و ئاینە مەحاڵە هیچ ڕەخنە و تانەیەکی ئاراستە بکرێت .

چونکە فەرمان دەکات بە هەموو حەقێك ، وە داندەنێت بە هەموو ڕاستیەك ، وە هەموو ئەو حەقیقەت و ڕاستییە ئاینیانەی کە پشتدەبەستن بە وەحیی خوا بۆ پێغەمبەرانی و لەگەڵ حەقیقەت و ڕاستییە عەقڵی و سروشتییە بەسوودەکاندا پێکدێنەوە بەرقەرار دەکات ، وە بە هیچ شێوەیەك لە شێوەکان هیچ حەقێك ڕەتناکاتەوە و هیچ درۆیەك بەڕاستناخاتەوە و شتی ناحەق و باتڵیشی بەسەردا ناڕوات ، ئەم دین و ئاینە زاڵ و سەرکەوتووە بەسەر تێکڕای ئاینەکاندا .

فەرمان دەکات بە کردەوە باش و چاکەکان و بە ڕەوشتە بەرز و پیرۆزەکان و بە بەرژەوەندی عەبدەکان ، وە هانی خەڵك دەدات بۆ عەدالەت و دادوەری و چاکە و ڕەحم و بەزەیی و خێر و خۆشی ، وە سەرزەنشتی خەڵکیش دەکات و ڕێگری دەکات لە زوڵم و ستەم و دەستدرێژی کردن و ڕەوشتە خراپەکان .

هیچ کردار و ئاکارێکی کامڵ نییە کە هەواڵپێدراوان و نێردراوەکانی خوا بەرقەراریان کردبێت ئیللا ئەم ئاینەش بەرقەرار و جێگیری کردووە ، وە هیچ

بەرژەوەندیەکی دینی و دونیایی نیە کە شەریعەتەکانی تر بانگەشەیان بۆ کردبێت ئیللا ئەم ئاینەش هانی خەڵکی بۆداوە ، وە هیچ گەندەڵکاری و خراپەیەکیش نیە ئیللا ئەم ئاینە ڕێگری لێکردووە و فەرمانی کردووە بە خۆبەدوورگرتن لێی .

* مەبەست ئەوەیە کە بەڕاستی عەقیدە و بیروباوەڕەکانی ئەم ئاینەیە کە دڵەکانی پێ پاك دەبێتەوە و گەشە دەکات و ڕۆح و ناخەکانی پێ چاك دەبێت و ڕەوشتە پیرۆزەکان و کردەوە باشەکانی پێ جێگیر دەبێت و ڕەگ و ڕیشاڵ دەکوتێت .

نموونەی دووەم

کارە شەرعیە گەورەکانی ئیسلام لە پاش ئیمان بریتین لە : نوێژکردن و زەکاتدان و ڕۆژووگرتنی ڕەمەزان و حەجکردنی ماڵی حورمەتدار .

تێڕامێنێ لە ئەم کارە شەرعیە گەورانە و سوودە گەورەکانیان و ئەوەیش کە دەیخوازن لە هەوڵدان لە پێناو بەدەستهێنانی ڕەزامەندی خوا و بردنەوەی پاداشتی ئێستا و داهاتووی .

وە تێڕامان بکە لەوەی کە لە نوێژدا هەیە لە ئیخلاص و نیازپاکی بۆ خوا و ڕووکردنی تەواو لە خوا و ستایشکردن و دوعا و پاڕانەوە و ملکەچی نواندن بۆی ، وە پێگەی نوێژ لە ئاست درەختی ئیمان وەکو پێگەی چاودێری کردن و ئاودانی باخ و بۆیسان وایە ، خۆ ئەگەر نوێژ لە ڕۆژ و شەوێکدا چەند جارێك دووبارە نەبوایەتەوە ئەوا درەختی ئیمان وشکدەبوویەوە ، بەڵام ئیمان بە هۆی پەرستشی نوێژەوە گەشە دەکات و نوێ دەبێتەوە .

وه بڕوانــه بۆ ئەو سەرقاڵبوونه به زیکری خواوه ـ که له هەموو شتێك گەورەتره ـ که نوێژ له خۆیی گرتـووه و ڕێگـری دەکـات لـه خراپـەکاری و تاوان .

* وه بڕوانه بۆ حیکمەت و مەبەستەکانی زەکات و ئەوەی که تێیدایه لـه خـووگرتن بـه ڕەوشـتەکانی کەسـانی بەخـشنده لـه سـەخاوەتی و بەخـشندەیی و دووربـوون لـه ڕەوشتەکانی کەسانی بێخێر و سفڵە ، وه له سوپاسـگوزاری و شـوکرانەبژێری بـۆ خـوا لەسەر ئەو نازونیعمەتانەی که بەخشیویەتی ، وه له پاراستنی ماڵ و سەروەت و سامان لـه تێکـدەره هەسـتپێکراو و نـــاهەستپێکراوەکان ، وه لـه ئـەوەیش کـه تێیدایـــه لـه چاکــەکردن لەگـــەڵ خــەڵك و لاکــردنەوه لـه کەسـانی پێویـست و موحتــاج و نــەدار و پڕکردنەوەی ئەو بەرژەوەندیانەی که خەڵك پێویسته بۆیان .

چونکه زەکات دەرکردنی پێویستی کەسانی ناچار و پێویست و موحتـاجی تێدایـه ، وه یارمەتیدانی تێدایـه لەسـەر جیهـاد و تێکۆشـان و ئـەو بەرژەوەندیـه گشتیانەی کـه موسـڵمانان نـاتوانن بێپێویـست بـن بۆیـان ، وه لادان و دەرکردنـی هێرشـی هــەژاری و هەژارانی تێدایه ، وه متمانەبوونیشی تێدایه بەوەی که خوا جێی ئەو مـاڵ بەخـشینەت بۆ پڕدەکاتەوه لەگەڵ ئومێدبوون به پاداشتی و بەڕاستخستنەوەی بەڵێنەکانی .

* وه ڕۆژووگـرتنیش ڕاهێنـانی نـاخ و دەروونـی تێدایـه لەسـەر وازهێنـان لـه ئـەو شتانەی که خۆشیدەوێن و ڕاهاتووه لەگەڵیاندا لەبەر خۆشەویستی خـوا و نزیکبوونـەوه لــێی ، وه ڕاهێنـانی نـاخ و دەروونیـشی تێدایـه لەسـەر بـەهێزی بڕیـار و خـۆڕاگری و ئارامگرتن .

وە بەهێزبوونی خواستی ئیخلاص و نیازپاكی تێدایە ، وە بـەجێهێنان و بـەدیهێنانی خۆشەویستی خوای تێدایە بە بەراود لەگـەڵ خۆشەویـستی نـاخ و دەروونـدا ، وە لەبـەر ئەوەیشە كە ڕۆژووگرتن بۆ خوایە و لە نێوان تێكڕای كردەوەكاندا تایبـەتی كـردووە بـە خۆیەوە .

* وە ئەوەیـش كـە لە حەجـدا هەیـە لـە بەخـشینـی مــاڵ و سامــان و خۆڕاگــرتن لەبەرامبەر مەینەتیەكـان و ڕووبەڕووبوونەوەی مەترسی و ناڕەحەتیـەكان بـە مەبەسـتی دەستكەوتنی ڕەزامەندی خوا و ڕۆیـشتنی تایبــەت بـۆ لای و خۆخۆشەویـست كـردن لای خوا لە ناوەوە و پانتاییماڵەكەیدا ، وە ئەوەیش كـە لـە پەرستـشە هەمەجۆرەكانـدا بـۆ خوا هەیە ئەوەی كە لە شوێنەكانی ئەنجامدانی كارەكـانی حەجـدا ئەنجامـدەدەرێن كـە بریتین لـە چـەندین خـوان و سـفرەی میوانـداری كـە خـوا بـۆ عەبـدەكانی و میوانـەكانی ماڵەكەی داینـاون و ڕایخستوون .

وە ئـەوەیش كـە لـە حەجـدا هەیـە لـە گـەورەڕاگرتن و ملكەچـی تـەواو بـۆ خـوا و یادكردنەوە و وەبیرهاتنەوەی حاڵی هەواڵپێدراو و پێغەمبەران و كەسانی هەڵبـژێردراو و نیازپاك و بۆخواصـوڵحاو و بـەهێزبوونی ئیمـان بـە هۆیانـەوە و زیـاتر وابەسـتەبوون بـە خۆشویستنیانەوە .

وە ئەوەیش كە لە حەجدا هەیە لـە یەكترناسـینی نێـوان موسـڵمانان و هەوڵـدان بـۆ یەكخـستنی وتــەكانیان و ڕێكـەوتنیان لەسـەر بەرژەوەندیـە تایبــەت و گـشتیەكان كـە هەژمار ناكرێن .

هەموو ئەمانە لە گەورەترین جوانی و چاکەکانی ئاینی ئیسلامن و گەورەترین سوودی بەدەست هاتوون بۆ ئیمانداران .

ئەمەیش لەسەر شێوەی تێبینی لەسەردان و بە پوختی .

نموونەی سێیەم

ئەوەیە کە شەرع فەرمانی پێکردووە لە پێویستکردن و واجبێتی کۆبوون و یەکڕیزی و بەیەکترئاشنابوون و قەدەغەکردن و ڕێگرتن و وریاکردنەوەی لە پارچەپارچەبوون و جیاوازی و ناکۆکی .

وە هەرکەسێك کەمترین عەقڵی هەبێت سوود و قازانجی ئەمە و ئەوەیش کە دەبێتە دەرئەنجامی بەرژەوەندیە دینی و دونیاییەکان و ئەوەیش کە بە هۆی ئەمەوە وەلادەنرێت و دووردەخرێتەوە لە زیان و زەرەر و خەراپەکان دەزانێت .

هەروەها شاراوەیش نییە کە ئەمە بنچینە و بنەمای ئەو هێزە مەعنەویەیە وا بنیاتنراوە لەسەر حەق و لەسەری دەخوولێتەوە .

هەروەها زانراویشە ئەوەی کە موسڵمانان لە سەرەتای ئیسلامدا لەسەری بوون لە ڕاست و ڕێکی دین و چاکێتی باروگوزەران و ئەو باڵادەستی و سەروەریەی کە هیچ کەسێك پێینەگەیشتبوو جگە لە ئەوان دەرئەنجامی پەیوەستبوون و دەستپێوەگرتنیان بوو بە ئەم بنچینە و بنەمایەوە کە بەڕاستی و تێروتەسەلی پێی هەستابوون و ئەو پەڕی دڵنیابوون لەوەی کە ئەمە ڕۆح و گیانی دین و ئاینەکەیانە .

ئەوەی کە زیاتر ئەمە روونبکاتەوە و ئاشکرا بکات بریتییە لە :

نموونەی چوارەم

بەڕاستی ئاینی ئیسلام ئاینی ڕەحم و بەزەیی و فەڕ و بەرەکەت و چاکە و هاندانە بۆ سوودگەیاندن بە ڕەگەزی مرۆڤ .

وە ئەوەی کە ئەم ئاینە لەسەریەتی لە ڕەحم و بەزەیی و جوان مامەڵەکردن و بانگەشەکردن بۆ چاکەکاری و قەدەغەکردن و ڕێگرتن لە هەموو ئەوانەی کە دژ و پێچەوانەی ئەوەن .. ئا ئەمەیە ئەم ئاینەی کردووەتە ڕووناکی و ڕۆشنایی لە نێوان تاریکاییەکانی زوڵم و ستەم و دەستدرێژیکردن و خراپ مامەڵەکردن و ئەنجامدانی حەرامەکان و شکاندنی سنووری قەدەغەکراوەکان .

وە ئەمەیە دڵی ئەوانەی ڕاکێشاوە کە پێش شارەزابوونیان لێی لە سەرسەخترینی دوژمنەکانی بوون تاوەکو هاتوونەتە ژێر سێبەرە فراوان و بەردەوامەکەی و ئاسوودە و بەختەوەربوونەتەوە لە سایەیدا .

وە ئەم ئاینەیە سۆز و میهرەبانی کردووەتەسەر هەڵگران و پەیڕەوکارانی تا ئەو ئاستەی کە بەزەییپێداهاتنەوە و لێبووردن و چاکەکاری لە دڵیانەوە هەڵبقوڵێت و بڕژێتە سەر وتە و کردارەکانیان و لە خۆشیانەوە تێپەڕببێت بۆ سەر دوژمنەکانی تا ئەوەی کە هەندێك لە دوژمنەکانی ببن بە بەشێك لە گەورترین دۆستەکانی : جا هەیانە هاتوونەتە ناو ئەم دینەوە بە هۆی باشی بەرچاوڕۆشنی و بەهێزی ویژدانیانەوە ، وە هەشیانە ملکەچی بوون و ئارەزوومەندی بڕیار و ئەحکامەکانی بوون و بە باشتریان داناوە و پێشیانخستووە بەسەر بڕیار و ئەحکامەکانی هەڵگران و پەیڕەوکارانی ئاینەکەی خۆیان لەبەر ئەو عەدالەت و دادوەری و ڕەحم و بەزەییەی کە لە ئاینی ئیسلامدا هەیە .

نموونەی پێنجەم

ئاینی ئیسلام ئاینی دانایی و حیکمەتە ، وە ئاینی ناخ و سروشت پاکی مرۆڤـە ، وە ئاینی عەقڵ و ژیری و چاکێتی و سەرفرازیە .

ئەوەیش کە ئەم بنچینە و بنەمایە روون بکاتەوە بریتیـیە لە :

ئەو بڕیار و ئەحکامە بنەمایی و فەرعیانەی (الأحكام الأصوليَّة والفروعيَّـــة) کـە ئـەم ئاینە لـە خـۆیی گرتـوون ، ئـەوەی کـە سروشـتی مرۆڤـەکان و عەقڵـەکانیش پەسـەند و قەبوڵی دەکەن و پابەندیش دەبن پێیانـەوە بـە هـۆی پاڵنـەری حـەق و ڕاسـتیەوە ، وە ئەوەیش کە ئەم ئاینە لەسەریەتی لە بڕیار و ئەحکامـەکانی و جـوانی ڕێکخستنەکانی و شیاویەتی گونجاویەتی ئـەم بڕیـار و ئـەحکام و ڕێکخستنانەیش بـۆ هـەموو سـەردەم و شوێنەکان .

هەواڵەکانی هەموو حەق و ڕاستن ، هـیچ زانستێکی پێـشتر و دواتـریش نـەهاتووە و مەحاڵیشە بێت بەوەی کە هەڵیانوەشێنێتەوە یـان بـەدرۆیان بخاتــەوە ، بـەڵکو زانستە حەق و ڕاستەکان هـەر هـەموویان پاڵپـشتی دەکـەن و جـەختی لەسـەر دەکەنـەوە ، وە ئەمەیش گەورەترین بەڵگەیە لەسەر ڕاستێتی ئەم ئاینە .

وە لێکۆڵـەرەوە بــە ویژدانــەکان ئــەوەیان یەکلاکردووەتــەوە کــە هــەموو زانـستە بەسـوودە ئـاینی و دونیـایی و سیاسـیەکان قورئـان ڕێنمـایی بـۆ کـردوون و بەڵگەیـە لەسەریان شێوازە بەڵگەیەك کە گومانی تێدا نەبێت .

لە شەریعەتی ئیسلامدا شتێك نیە كە بە لای عەقڵەكانەوە مەحاڵ بێت ، بەڵكو شتانێكی تێدایە كە عەقڵە پاك و ڕۆشنەكان شایەتی دەدەن لەسەر ڕاستێتی و سوودمەندێتی و چاكێتیان .

وە بەهەمان شێوە فەرمانەكان و قەدەغەكردنەكانیشی هەر هەموویان عەدل و دادوەرانەن و هیچ زوڵم و ستەمێكیان تێدا نیە ، فەرمانی بە هیچ شتێك نەكردووە ئیللا ئەوە نەبێت كە خێر و سوودەكەی یەكجار پاكوپوختە یان لارەسەنگە ، وە ڕێگریشی نەكردووە ئیللا لە شەڕ و خراپەی پاكوپوخت نەبێت یان لە شتێك كە خراپە و زیانەكەی زیاترە لە سوود و بەرژەوەندیەكەی .

وە كەسی زۆر ژیر هەرچەندە تێڕامان بكات لە ئەحكام و بڕیارەكانی ئەم ئاینە ئەوا باوەڕی بە ئەم بنەمایە زیاد دەكات ، وە دەزانێت كە لە لایەن كەسێكی دانا و ستایشكراوەوە دابەزێنراوە .

نموونەی شەشەم

ئەوەیە كە ئەم ئاینە پێی‌هاتووە لە جیهاد و تێكۆشان و فەرمانكردن بە هەموو چاكەیەك و قەدەغەكردنی هەموو خراپەیەك .

* بەڕاستی ئەو جیهاد و تێكۆشانەی كە ئاینی ئیسلام پێی‌هاتووە مەبەست پێی بەرپەرچدانەوەی دەستدرێژی دەستدرێژكەرانە بۆ سەر مافەكانی ئەم ئاینە و بۆ سەر ڕەتكردنەوەی بانگەوازەكەی .

وە ئەمەیش باشترین جۆرەكانی جیهاد و تێكۆشانە و مەبەست تێیدا بریتی نیە لە چاوبڕینە ماڵی خەڵك و تەماحبازی و دەستەبەركردنی مەرامەكانی ناخی مرۆڤ .

وه هەرکەسێك سەیری بەڵگەکانی ئەم بنەمایە و ژیاننامەی پێغەمبەر (ﷺ) و صەحابەکانی لەگەڵ دووژمنەکانیان بکات ئەوا بێگومان دەزانێت کە جیهاد و تێکۆشان دەچێتە ناو شتە پێویستەکان و بەرپەرچدانەوەی دەستدرێژی دەستدرێژکەرانەوە .

* وه بەهەمان شێوە فەرمانکردن بە چاکە و قەدەغەکردنی خراپەیش ، لەبەر ئەوەی کە : ئەم ئاینە ڕێكوپێك و دامەزراو نابێت ئیللا بە ڕێكوپێکی و دامەزراوی هەڵگران و پەیڕەوکارەکانی نەبێت لەسەر بنەماکانی و ئەحکامە شەرعیەکانی و بەجێهێنانی فەرمانەکانی ـ کە گەیشتوونەتە ئەو پەڕی لە چاکێتیدا ـ و دوورکەوتنەوە لە قەدەغەکراوەکانیشی کە شەڕ و خراپەن ، وە هەڵگران و پەیڕەوکارەکانی ئەم ئاینەیش بڕیاریانداوە کە پەیوەست و پابەندبن بە ئەم شتانەوە ، وە بۆ ئەوەیش کە ناخ و دەروونە زاڵم و ستەمکارەکان بوێری بۆ کردنی هەندێك لە حەرامەکان و کەمتەرخەمی کردن لە بەجێهێنانی ئەوەی کە لە توانادا هەیە لە فەرزەکان نەڕازێننەوە بۆ هەندێکیان ، هەموو ئەوانەش بەدی نایەن ئیللا بە فەرمان پێکردن و ڕێگری لێکردەن نەبێت بە پێی ئەوە : لەبەر ئەوانە فەرمانکردن بە چاکە و قەدەغەکردنی خراپە لە گەورەترین جوانی و چاکەکانی ئەم ئاینەیە ، وە لە گەورەترین پێویستیەکانە بۆ ڕاگرتنی ، هەروەها لەمەیشدا ڕێك و ڕاست کردنەوە و خاوێنکردنەوەی هەڵگران و پەیڕەوکارەکانی ئەم ئاینەشی تێدایە و بەرپەرچدانەوەشیانی تێدایە لە کارە خراپ و ڕیسواکان و هاندان و هەڵنانیشیانی تێدایە بۆ کارە چاك و بەرزەکان .

بەڵام دەرگا واڵاکردنی ئازادی بۆیان ـ لە کاتێکدا کە ئەوان بڕیاریانداوە کە پەیوەست و پابەندبن بە ئەم ئاینەوە و هاتووەنەوە ژێر حوکم و بڕیارەکانیەوە و پابەندن بە ئەحکامە شەرعیەکانیەوە ـ ئەمە گەورەترین زوڵم و ستەم و زەرەر و زیانە بۆ سەر خۆیان و بۆ سەر کۆمەڵگایش ، بە تایبەت ئەو حەق و مافە پێویستانەش کە خواستراون بە پێی شەرع و عەقڵ و عورف و نەریتیش .

نموونەی حەوتەم

ئەوەی کە شەریعەتی ئیسلام پێیهاتووە لە حەڵاڵ کردنی کڕین و فرۆشتن و بەکرێدان و هاوبەشیکردن و ئەو جۆرەها مامەڵانەی کە خەڵکی لە میانەیانەوە ئاڵوگۆڕی خوودی شتەکان و قەرزەکان و سوودەکان و جگە لەمانەش دەکەن .

شەریعەتی کاملی ئیسلام بە حەڵاڵ کردنی ئەم جۆرە هاتووە و بەرەهایی هێشتویەتیەوە بۆ عەبدەکان ، چونکە بەرژەوەندیەکانی لەخۆگرتووە لە شتە بۆناچاربووەکان (الضَّروريَّات) و شتە پێویستەکان (الحاجيَّات) و شتە تەواوکەرەکان (الكَمالِيَّات) ، وە دەرفەتێکی فراوانی بۆ عەبدەکان ڕەخساندووە کە بە هۆیەوە کاروبار و گوزەرانیان باش ببێت و ژیانیان ڕێكوپێك و بەردەوام بێت .

وە شەریعەتی ئیسلام بۆ حەڵاڵ کردنی ئەم شتانە ڕەزامەندی هەردوولای بەمەرجداناوە ، لەگەڵ بەمەرجدانی زانیاری بە گرێبەستەکان و شارەزایی بە ئەو شتەی کە گرێبەستەکەی لەسەر دەکرێت و زانینی ئەوەی کە دەبێتە دەرئەنجامی لە مەرجەکان .

وه ڕێگریشی کردووه له هەموو ئەو شتانەی کە زەرەر و زیان و زوڵم و ستەمیان تێدایە لە بەشەکانی قومار و ریــبا و نەزانی .

هەرکەسێك تێڕامان بکات له مامەڵە شەرعیەکان ئەوا پەیوەستبوونیان بە چاکێتی دین و دونیاوه دەبینێت ، وه شایەتی بۆ خوایش دەدات بە فراوانێتی رەحم و بەزەیی و تەواوێتی حیکمەت و دانایی ، چونکە خوای پاك و بەدوور لە هەموو کەموکوڕیەك هەموو شتە پاکەکانی حەڵاڵ کردووه بۆ عەبدەکانی لە کاروکاسبیەکان و خواردنەکان و خواردنەوەکان و ڕێگاکانی سوودە ڕێکخراو و ڕێك و پێك دانراوەکان .

نموونەی هەشتەم

ئەوەی کە شەریعەتی ئیسلام پێی هاتووه لە حەڵاڵ کردنی ئەوەی کە پاکە لە خواردنەکان و خواردنەوەکان و پۆشاکەکان و زەواج کردنەکان و جگە لەمانەش .

* هەرچی شتی پاك و بەسوود هەیە ئەوا خوای دانەری شەرع حەڵاڵی کردووه لە جۆرەکانی دانەوێڵە و بەروبوومەکان و گۆشتی گیانلەبەرە دەریاییەکان بەڕەهایی و هەروەها گۆشتی گیانلەبەرە وشکانیەکانیش ، وه ڕێگری لە هیچ شتێك لە ئەمانە نەکردووه ئیللا هەموو ئەو شتانە نەبێت کە پیسن و زەرەر و زیانیان هەیە بۆ دین یان بۆ عەقڵ یان بۆ لەش یان بۆ ماڵ و سامان .

وە ئەوەی کە حەڵاڵی کردووە ئەوا بەشێکە لە چاکەی خوای پاك و بەدوور لە هەموو کەموکوڕییەك و بەشێکیشە لە جوانی و چاکەکانی ئاینەکەی ، وە ئەوەشی کە ڕێگری لێکردووە ئەویش بەهەمان شێوە بەشێکە لە چاکەی خوای گەورە چونکە ڕێگری لێکردوون لە ئەوەی کە زەرەر و زیانی هەیە بۆیان و بەشێکیشە لە جوانی و چاکەکانی ئاینەکەی ، چونکە بەڕاستی جوانی و چاکی بەدوای حیکمەت و بەرژەوەندی و لەبەرچاوگرتنی زەرەر و زیانەکانەوە دێت .

* وە بەهەمان شێوە ئەوەیش کە خوای گەورە حەڵاڵی کردووە لە زەواج کردن و ژنهێنان و شووکردن ، وە ئەوەی کە عەبد بۆی هەیە لەو ئافرەتانەی کە حەڵاڵن بۆی لێیان مارەبکات دوان و سیان و چوار ، چونکە لە ئەوەدا بەرژەوەندی هەردوولای تێدایە و وەلانانی زەرەر و زیانی هەردوولاشی تێدایە .

وە بۆ عەبدی حەڵاڵ نەکردووە کە نێوان زیاتر لە چوار ئافرەتی سەربەست کۆبکاتەوە چونکە ئەوە زوڵم و ستەمکردن و وازهێنان لە دادپەروەری لێدێتەکایەوە .

ئەمە لەگەڵ ئەوەی کە لە کاتی مەترسی زوڵم و ستەمکردن و نەبوونی توانا بۆ جێبەجێکردنی سنوورەکانی خوا لە بابەتی ژن و مێردایەتیدا خوای گەورە هانی عەبدیداوە بۆ خۆکورتهەڵهێنان لەسەر تەنها یەك ئافرەت وەکو سووربوون لەسەر بەدەستهێنانی ئەو مەبەستە .

* وە هەروەکو چۆن ژنهێنان و شووکردن لە گەورەترین نازونیعمەتەکانە و لە شتە پێویستەکانە ئەوا حەڵاڵ کردنی تەڵاقیش بەهەمان شێوە یەکێکە لە نیعمەتەکان و لە شتە پێویستەکان لە کاتێکدا کە مرۆڤ مەترسی ژیان بەسەربردنی هەبێت لەگەڵ

کەسێکدا کە لەگەڵیدا ناگونجێت و ناسازێت و ناچاری بکات بۆ مانەوە لە حاڵ و گوزەرانێکی تاڵ و ناهەموار و دۆخێکی ناڕەحەت و تەنگاودا ، خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿ وَإِن يَتَفَرَّقَا يُغْنِ ٱللَّهُ كُلًّا مِّن سَعَتِهِۦ ﴿١٣٠﴾ ﴾ [النساء] .

واتە : وە ئەگەر لەیەکتر جیاببنەوە ئەوا خوا هەریەکێکیان بێپیویست دەکات و دەوڵەمەندی دەکات لە فراوانی نیعمەتەکانی .

❁ ❁ ❁

نموونەی نۆیەم

ئەوەی کە خوا و پێغەمبەرەکەی (ﷺ) شەرعیەتیان پێداوە لە نێوان خەڵکدا هەبن لە حەق و مافەکان کە هەموو بریتین لە چاکێتی و خێر و چاکەکردن و دادوەری و وازهێنان لە زوڵم و ستەم .

ئەوەیش وەکو ئەو حەق و مافانەی کە پێویستی کردوون و شەرعیەتی پێداون بۆ هەردوو باوك و دایك و منداڵان و خزم و کەسە نزیکەکان و دراوسێکان و هاوڕێکان و ئەوانەی کە مامەڵەیان لەگەڵدا دەکرێت و بۆ هەریەکێك لە ژن و مێردیش بەسەر یەکترەوە .

وە هەموو ئەم حەق و مافانە پێویستن و تەواوکارن و ناخ و سروشت و عەقڵە پاك و ڕۆشنەکان بە باشیان دەزانن ، وە بە هۆیانەوە تێکەڵبوون بەیەکتر بە تەواوی بەدیدێت

و بەرژەوەندیەکان و سوودەکان ئاڵوگۆڕیان پێدەکرێت بە پێی حاڵی کەسی خاوەن حەق و پلە و پێگەکەی .

وە هەرچەند بیربکەیتەوە و تێڕامان بکەیت لە ئەم حەق و مافانەدا ئەوا هەبوونی خێر و چاکە و نەهێشتنی شەڕ و خراپەی تێدا دەبینیت ، وە هەندە سوودی گشتی و تایبەتی و بەیەکتر ئاشنابوون و تەواوی ژیان پێکەوەبەسەربردنی تێدا دەبینیت کە ئەوەت پیشان بدات ئەم شەریعەتە کەفیلی بەدەستهێنان و مسۆگەرکاری بەختەوەری هەردوو ماڵی دونیا و دواڕۆژە .

ئەوەی تێدا دەبینیت کە ئەم حەق و مافانە لەگەڵ سەردەم و شوێن و بارودۆخ و داب و نەریتەکاندا دەڕوات و ڕاناوەستێت ، وە دەیانبینیت بەرژەوەندیەکان بەدەستدەهێنن ، وە هەماهەنگی و هاوکاری تەواوی لەسەر کاروبارەکانی دین و دونیای تێدا بەدیدێت ، وە ناو دڵ و دەروونی کەسانی تر ڕادەکێشیت و ڕق و قین و ناکۆکی ناهێڵێتەوە .

وە ئەمانەی کە باسکران لە میانەی بەدواداچوون و بەدواداگەڕان بۆیان لە نێو سەرچاوەکانیاندا دەزانرێت .

❁ ❁ ❁

نموونەی دەیەم

ئەوەی کە شەریعەتی ئیسلام پێیهاتووە لە گواستنەوەی ماڵ و ئەو سەروەت و سامانەی کە لە پاش مردن بەجێدەمێنێت و چۆنێتی دابەشکردنی ئەو ماڵ و سەروەت و سامانە بەسەر وەرەسە و میراتگرەکاندا .

وە خوای بەرز و پایەدار ئاماژەی کردووە بۆ حیکمەت و مەبەست لە ئەمە بەم فەرمایشتەی کە فەرموویەتی : ﴿لَا تَدْرُونَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ لَكُمْ نَفْعًا ﴿١١﴾﴾ [النساء] .

واتە : کەسوکارەکانتان و خزمەکانتان ئێوە نازانن کامیان سوودیان نزیکترە بۆ ئێوە .

هەر بۆیە خوای گەورە بە خوودی خۆی دابەشی کردووە و دایناوە بە پێی ئەوەی کە زانیویەتی لە نزیکێتی سوود و ئەوەی کە عەبد ـ وەك نەریت ـ پێیخۆشە ماڵ و سەروەتەکەیی پێبگات ، وە کێ شایستەتر و لەپێشترە بە خێر و چاکەی ئەو مردووە ، ئەمەیشی وا ڕێکخستووە کە عەقڵە تەندروستەکان شایەتی لەسەر باشیەتی بدەن ، وە ئەگەر ئەم بوارەی ڕاسپاردەی ڕاوبۆچوون و هەواوئارەزوو و ویستەکانی خەڵك بکردایەت ئەوا بە هۆی ئەوەوە کەموکوڕی و ناڕێکی و نەمانی ڕێکخستن و خراپی هەڵبژاردن روویاندەدا کە وەکو بێسەروبەری و هەرکێبۆخۆیی لێدەهات .

وە دانەری شەرع ئەو مافەی داوە بە عەبد کە وەسێت بکات بە بەخشینی شتێك لە پارە و ماڵەکەی لە ڕێگاکانی چاکە و لەخواترساندا لەوەی کە سوودی پێبگەیەنێت بۆ دواڕۆژی ، وە ئەوەیشی بەندکردووە بە یەك لەسەر سێی پارە و ماڵەکەیەوە و کەمتریش لەوە بۆ جگە لە کەسانی وارس و میراتگر ، بۆ ئەوەی ئەو ماڵ و سەروەتانەی کە خوا

کردوویەتی بە مایەی ڕاگرتنی ژیانی خەڵك نەبێتە گاڵتـەجاڕی و کەسـانی کـەم عـەقڵ و کـەم دین یاری پێبکـەن لـە کـاتی گواستنەوەیان لـە ژیـانی دونیـاوە بـەرەو دوای مـردن ، بـەڵام حاڵیان لە کاتی لەشساغیان و کاملی عەقڵ و بیروهۆشیان ئەوا ئەوەی کە لـێی دەترسن لـە فەقیری و هەژاری و مایەپووچی و ئیفلاس بوون دەبێتە ڕێگر و بەربەسـت لێیـان لـەوەی کـە خەرج و سەرفـی بکەن لەو بوارانەدا کە زۆربەی جار زەرەر و زیانیان پێدەگەیەنێت .

نموونەی یازدەیەم

ئەوەی کە شەریعەتی ئیسلام پێیهاتووە لە سزادیاریکراوەکان و هەمەجۆریان بە پێی تاوانەکان کە دەبنە هۆی سنووردانان لەبەردەم تێوەگلان بە تاوانەکان .

ئەمـەیش لەبـەر ئەوەیـە کـە تاوانـەکان و دەسـتدرێژی کردنـە سـەر مافـەکانی خـوا و مافەکانی عەبدەکانی گەورەترین زوڵمە کە دەبێتە هۆی تێکدانی ڕێکخـەری ژیـان و بـەوەیش دین و دونیا کەموکوڕیان تێدەکەوێت و تێکدەچن ، هەر بۆیە دانەری شـەرع چـەندین سـزای دیـاریکراوی دانـاوە بـۆ تاوانـەکان و چاونەترسـیەکان بـۆ ئـەوەی ببنـە ڕاچـەڵەکێنەر و دوورخەرەوە لە تێوەگلان پێیانەوە ، هەروەها بۆ سووك کردنەوەی کاریگەریان لەسـەر ئـەو کەسـانەی کـە ئـەو تاوانانـەیان دەرهـەق ئەنجامـدراوە ، ئـەوەیش لـە کوشـتن و بـڕین و جەڵدەلێدان و جۆرەکانی تەمێکردن بە سزادان .

وە هەر هەموویان هەندە سوود و بەرژەوەندی تایبەت و گشتیان تێدایە کە بە هۆیانـەوە کەسی ژیر و عاقڵ جوانی و چاکێتی شەریعەتی پێبزانێـت ، وە بەڕاسـتی شـەڕ و خراپـەکان ناتوانرێـت بـەرگریان لـێبکرێت و وەلابنـرێن وەلانـانێکی کـامڵ ئـیللا بـە سـزادیاریکراوە شەرعیەکان نەبێت کە دانەری شـەرع داینـاون بـە پـێی تاوانـەکان لـە کـەمی و زۆریـدا و لـە توندی و لاوازیدا .

نموونەی دوانزەیەم

ئەوەی کە شەریعەتی ئیسلام پێی‌هاتووە لە فەرمان کردن بە ڕاگرتنی مرۆڤ لە هەڵسوکەوت کردن بە ماڵ و سەروەت و سامانی ئەگەر هەڵسوکەوت کردنی زەرەر و زیانی هەبوو بۆ خۆی یان بۆ جگە لە خۆی .

ئەوەیش وەك ڕێگرتن لە شێت و منداڵ و نەزانکار و هاوشێوەی ئەمانە ، هەروەها ڕێگرتن لە کەسێك کە بووەتە ژێر قەرزەوە لەبەر بەرژەوەندی خاوەن قەرزەکانی .

هەموو ئەمانە بەشێکن لە جوانی و چاکەکانی شەریعەتی ئیسلام ، چونکە مرۆڤی قەدەغەکردووە و ڕێگری لێکردووە لە هەڵسوکەوت کردن بەو ماڵ و سەروەت و سامانەی کە لە ئەسڵ و بنەوا بە ڕەهایی هەڵسوکەوتی تێدا کردووە ، بەڵام کاتێك کە هەڵسوکەوت کردنی تێیدا زەرەر و زیانی زیاترە لە سوودی وە شەڕ و خراپەی گەورەترە لە خێر و چاکەی ئەوا دانەری شەرع ڕایگرتووە و لە بواری بەرژەوەندیەکاندا ڕێگری هەڵسوکەوت کردنی لێکردووە ، وە ئەمەیش ڕێنماییە بۆ عەبدەکان بۆ ئەوەی کە هەوڵ بدەن و تێبکۆشن بۆ هەموو هەڵسوکەوتێکی بەسوودی بێ زەرەر و زیان .

۞ ۞ ۞

نموونەی سیانزدەیەم

ئەوەی کە شەریعەتی ئیسلام پێی‌هاتووە لە شەرعیەتدان بە ئەو بەڵگەنامانەی کە بە هۆیانەوە خاوەن حەق و مافەکان مافەکانی خۆیان ساغدەکەنەوە و دەیسەلمێنن کە هی ئەوانە .

ئەوەیش وەکو شایەتیدان کە بە هۆیەوە حەق و مافەکان وەردەگیرێنەوە و دەبێتە ڕێگر لە نکۆڵی کردن و بە هۆیشیەوە گومان نامێنێت .

هەروەها وەکو بارمتە (الرَّهْن) و لەئەستۆگرتن (الضَّمان) و کەفالەت کردن کەوا ئەگەر وەرگرتنەوەی حەق و مافەکە لەو کەسەی کە لایەتی مەحاڵ بوو ئەوا کەسی خاوەن حەق و مافەکە دەگەڕێتەوە بۆ ئەو شتەی کە کراوە بە بەڵگەنامە و جێ‌متمانەی وەرگرتنەوەی حەق و مافەکان بۆ ئەوەی مافەکەی خۆیی لێ‌وەربگرێتەوە .

وە شاراوەیش نی‌یە کە ئەمە چەندین سوودی هەمەجۆر و پاراستنی حەق و مافەکان و فراوان کردنی مامەڵەکردنەکان و گێڕانەوەیان بۆ عەدالەت و دادوەری و چاك کردنی حاڵ و بارودۆخەکان و ڕاستکردنەوەی مامەڵەکردنەکانی تێدایە .

وە ئەگەر ئەم بەڵگەنامانە نەبوایەن ئەوا بەشێکی زۆر لە مامەڵەکردنەکان پەکیان دەکەوت و ڕادەگیران ، چونکە بەڕاستی ئەم بەڵگەنامانە سوودیان هەیە بۆ ئەو کەسەی کە دەیەوێت متمانەی لەلا درووست ببێت بۆ وەرگرتنەوەی حەق و مافەکەی و سوودیشی هەیە بۆ ئەو کەسەی کە حەق و مافەکەی لەسەرە لە چەندین رووی زانراوەوە .

❁ ❁ ❁

نموونەی چواردەیەم

ئەوەی کە خوای دانەری شەرع هانی بۆ داوە لە چاکەکردن لەگەڵ خەڵکدا کە ئـەجر و پاداشـتی لای خـوا و چـاکەی لای خـەڵکیش دەسـتی خاوەنەکـەی دەخـات ، پاشـان خوودیماڵەکەیی یان جێگرەوەکەیی بۆ دەگەڕێتەوە ، کەواتە دەستخستنی ئەم جۆرە لە چاکەکردن لە گەورەترینی دەستکەوتەکانە بـە بـێ ئـەوەی هـیچ زەرەر و زیانێـك بـە خاوەنەکەشی بگات .

ئـەوەیش وەکـو قەرزپێـدان و شـتومەك و پێداویـستی پێـدان بـە مەبەسـتی سـوود لـێوەرگرتن بـۆ ماوەیـەکی کـاتی و پاشـان گێڕانـەوەی بـۆ خاوەنەکـەی و هاوشـێوەی ئەمانە .

بەڕاستی ئەمە هەندە بەرژەوەنـدی و بـەجێهێنان و دەرکردنـی پێویـستی و لابردنـی تەنگانە و بەدەستهێنانی خێر و چاکەکاری تێدایە کە هەژمار ناکرێن .

ئەمە لـە کاتێکـدا کـە ماڵەکـە دەگەڕێتـەوە بـۆ خاوەنەکـەی و ئـەجر و پاداشـتێکی گـەورەش بەسـوود وەردەگرێـت لـە خـوای پەروەردگاریـەوە ، وە تـۆوی چـاکەکاری و کارجوانی لای براکەی دەچێنێت ، لەگەڵ ئەوەی کە بەدوای ئەوەدا دێت لە خێـر و فـەڕ و بەرەکەت و سنگفراوانی و بەدەستهێنانی ئاشنایەتی و دۆستایەتی نێوانیان .

بەڵام چاکەکاری رووت کە خاوەنەکـەی بـە بێبەرامبـەر دەیبەخـشێت و ناگەڕێتـەوە بۆی ئەوا لە پێشەوە ئاماژەمان کرد بـۆ حیکمـەت و مەبەسـتەکەی لـە باسـی زەکـات و صەدەقە و ماڵ بەخشیندا .

نموونەی پانزەیەم

ئەو بنچینە و بنەمایانەی كە خوای دانەری شەرع كردوونی بە بنەماكانی یەكلاكردنەوەی ناكۆكیەكان و چارەسەری كێشە و گرفتەكان و لارەسەنگ كردنی یەكێك لە شكایەتكارەكان بەسەر ئەوی تردا .

ئەمانە چەندین بنچینە و بنەمای بنیاتنراون لەسەر عەدل و بەڵگە و ئەوەی كە بووەتە بنەما لە عورف و نەریتی خەڵكدا و گونجاویشە لەگەڵ فیترەت و ناخ و سروشتی مرۆڤەكاندا ، چونكە خوای گەورە بەڵگەهێنانەوەی خستوەتە سەر هەركەسێك كە داوای شتێك یان مافێك لە حەق و مافەكان بكات ، جا ئەگەر ئەو بەڵگەیەی هێنایەوە كە لایەنی ئەو لارەسەنگ و بەهێز بكات ئەوا ئەو حەق و مافەی بۆ سەلمێنراو و جێگیر دەبێت كە داوای كردووە ، وە هەر كاتێك هیچی نەهێنایەوە و هیچی پێنەبوو جگە لە تەنها دەعوا و داواكاری نەبێت ئەوا كەسی داوالێكراو و شكاتلێكراو سوێند دەخوات لەسەر ڕەتكردنەوەی دەعوا و داواكاریەكە و هیچ حەق و مافێك پێویست نابێت لەسەر كەسی داوالێكراو .

وە خوای دانەری شەرع بەڵگەكانی بە پێی پلەی شتەكان داناوە ، وە برابەڵگە روونكەرەوەكان و عورفە جێگیر و كارلەسەركراوەكانی نێوان خەڵكیشی كردووەتە بەشێك لە بەڵگەكان .

بەڵگە : ناوە بۆ هەموو ئەو شتانەی كە حەق و ماف روونبكاتەوە و بەڵگە بێت لەسەری .

وه له كاتی ئالۆزی و ناڕوونی و یەكسانی هەردوو لایـەنی نـاكۆك و خـاوەن كێـشه و گرفتدا ڕێگای صوڵحی دادوەرانەی گونجاو بـۆ هـەر كێـشەیەكی كردووەتـه ڕێگایـەك بـۆ چارەسەركردنی كێشه و ناكۆكیەكان .

جا هەر ڕێگایەك كه زوڵم و سـتەمی تێـدا نـەبێت و عەبـدەكان نەخاتـه نـاو تـاوان و سەرپێچی خواوه و سوودیشی هەبێت بۆیان ئەوا خوای پەروەردگار هانی بۆ داوه ئەگەر ببێتـه وەسـیله و ڕێگاچـارەیەك بـۆ یەكلاكردنـەوەی كێـشه و ناكۆكیـەكان و بڕینـەوه و كۆتایی پێهێنانی كێشمانكێش و دەمەقاڵێكان .

وه لەمەیشدا شەریعەتی ئیسلام یەكسانی كردووه له نێوان كەسانی بـەهێز و لاواز ، سەرۆك و سەرۆكدار له هەموو حەق و مافەكاندا .

وه كەسانی خاوەن ناكۆكی و كێـشەی ڕازی كـردووه بـه گرتنەبـەری دادوەرتـرین و ڕێكترین و ڕاسترینی ڕێگاكان و زوڵم و ستەم نەكردن .

❁ ❁ ❁

نموونەی شانزەیەم

ئەوەی كە شەریعەتی ئیسلام پێیهاتووە لە فەرمان كردن بە پرس وڕاوێژپێكردن و ستایشكردنی ئیمانداران بەوەی كە هەموو كاروبارە ئاینی و دونیاییە ناوخۆیی و دەرەكیەكانیان بە پێی پرس و ڕاوێژكردنی نێوانیانە .

وە ئەم بنەما گەورەیە هەموو كەسانی ژیر و عاقڵ كۆڕا و یەكدەنگن لەسەر بەچاكزانینی ، وە لەسەر ئەوەیش كە ئەمە تەنها هۆكارە لە گرتنەبەری شیاوترین حاڵەتەكان و باشترین ڕێگا و ئامرازەكان بۆ بەدەستهێنانی ئامانجەكان و پێكانی ڕاستی و گرتنەبەری ڕێگاكانی عەدالەت و دادوەری .

وە ئەمە بەرزتر و لەپێشترە بۆ ئەو میللەتانەی كە كاری لەسەر دەكەن بۆ بەدەستهێنانی هەموو خێر و چاكەیەك ، وە خەڵكی هەرچەند زانیاریان زیاد بكات و بیر و مێشكیان فراوانتر بێت ئەو كاتە پێویستی زۆر بۆ پرس وڕاوێژپێكردن و گرنگی ئەندازەكەی دەزانن .

وە كاتێك كە موسڵمانان لە سەرەتای ئیسلامدا ئەم بنەمایەیان پیادە و پەیڕەو دەكرد لە كاروبارە ئاینی و دونیاییەكانیاندا ئەو كاتە كاروبارەكان ڕێك و ڕاست بوون و حاڵ و بارودۆخیان لە گەشەكردن و بەرزبوونەوە و زیادكردندا بوو ، وە كاتێكیش كە لە ئەم بنەمایە لایاندا ئەوا بەردەوام لە داڕوخاندان لە ئاینەكەیان و دونیاشیان ، تاوەكو ئەوەی كە حاڵیان گەیشتووەتە ئەوەی كە دەیبینیت ، جا ئەگەر بگەڕێنەوە بۆ دین و ئاینەكەیان لە ئەم بنەمایە و جگە لەمەیشدا ئەوا سەرفراز و سەركەوتوو دەبوون .

۞ ۞ ۞

نموونەی حەڤدەیەم

ئەم شەریعەتە هاتووە بۆ چاككردنی دین و چاككردنی دونیایش ، هەروەها هاتووە بە كۆكردنەوەی نێوان بەرژەوەندی ڕۆح و بەرژەوەندی جەستەیش .

وە ئەم بنەمایە لە قورئان و سوننەتدا زۆری لە بارەوە هاتووە ، خوای گەورە و پێغەمبەرەكەی (ﷺ) هانی خەڵكیانداوە بۆ بەجێهێنانی هەردووكیان ، وە هەریەكێكیان درێژە بە ئەوی تریان دەدات و یارمەتیدەرە لەسەری .

وە خوای بەرز و پایەدار دروستكراوەكان و بوونەوەری درووستكردووە بۆ پەرستنی و بەجێهێنانی حەق و مافەكانی ، وە ڕزق و ڕۆزیی بەسەریاندا ڕژاندووە و هۆكارەكانی ڕزق و ڕێگاكانی بژێویشی بۆیان هەمەجۆر كردووە ، بۆ ئەوەی ئەوە بكەنە یارمەتیدەر لەسەر پەرستنی ، وە بۆ ئەوەی ئەوە ببێتە ڕاگرتنی ناوەوە و دەرەوەشیان .

وە فەرمانی نەكردووە بە خۆراكدان بە ڕۆح بە تەنها و پشتگوێخستنی لەش و جەستە .

هەروەكو چۆن ڕێگری كردووە لە خۆسەرقاڵ كردن بە چێژلێبینراوەكان و شەهەوەت و ئارەزووەكان و فەرمانی كردووە بە بەهێزكردنی بەرژەوەندیەكانی دڵ و ڕۆح و دەروون ، وە ئەمەیش بە ئەم بنەمایەی تر روون دەبێتەوە ، كە ئەمەیە :

نموونەی هەژدەیەم

بەڕاستی شەرع زانست و ئاین و فەرمانڕەوایەتی و حوکمڕانی کردووەتە پاڵپشت و پشتیوانی یەکتر .

* زانست و ئاین فەرمانڕەوایەتی و حوکمڕانیەکان ڕێك و پێك و ڕاست دەکەنەوە ، وە دەسەڵاتداری و بڕیارەکانیش لەسەر زانست و ئاین بنیاتنراون .

وە فەرمانڕەوایەتی و حوکمڕانیەکان هەر هەموویان پەیوەستن بە زانست و ئاینەوە و ئەوەیش دانایی و حیکمەتە و ئەوە ڕێگای ڕاستە و ئەوە چاکێتی و سەرفرازی و سەرکەوتنە .

هەر کاتێك و لە هەر شوێنێك ئاین و دەسەلات هاوشان و یارمەتیدەری یەکتر بن ئەوا کاروبارەکان چاك و باش دەبن ،

هەروەها حاڵ و بارودۆخەکان ڕێكوپێك و ڕاست دەبن .

وە لە هەر کات و شوێنێکیش یەکێکیان لە ئەوی تریان جیابکرێتەوە و دابڕێت ئەوا ڕێڕەوی ژیان تێکدەچێت ، وە چاکێتی و چاکسازی نامێنێت ، وە دووبەرەکی و لەیەکترازان و پارچەپارچەبوون ڕوودەدات و دڵەکان لە یەکتر دوور دەکەونەوە ، وە کاروباری خەڵك بەرەو داڕووخان دەچێت .

ئەوەیش کە پاڵپشتی ئەمە دەکات ئەوەیە کە : هەرچەند زانستەکان فراوان بن و زانیاریەکان هەمەجۆر بن و داهێنراوەکان گەورە و زۆرتر بن ئەوا هیچ شتێك لەوانە نەهاتووە شتێك ڕەتبکاتەوە کە قورئان بەڵگە بێت لەسەری و شتێك هەڵبوەشێنێتەوە کە شەریعەت پێی هاتبێت .

چونكه شەرع شتانێك ناهێنێت كە بە لای عەقڵەكانەوە مەحاڵ بێت ، بەڵكو شتانێك دەهێنێت كە عەقڵە ڕاست و تەندروستەكان شایەتی باشێتی و چاكێتی بۆ بدەن یان شتانێك دەهێنێت كە عەقڵ ڕێدەرنەكات بۆ زانینی بە گشتی یان بە ووردی ، وە ئەمەیش شیاوە بكرێتە نموونەیەكی تر ، كە ئەویش بریتی‌یە لە :

نموونەی نۆزدەیەم

بەڕاستی شەرع شتانێك ناهێنێت كە بە لای عەقڵەكانەوە مەحاڵ بێت ، هەروەها شتانێكیش ناهێنێت كە زانستی ڕاست و درووست هەڵیبوەشێنێتەوە .

وە ئەمەیش گەورەترین بەڵگەیە لەسەر ئەوەی كە ئەوەی لای خواوە هاتووە ڕێك و پێك و موحكەم و تۆكمە و جێگیر و دامەزراوە و شیاوە بۆ هەموو سەردەم و شوێنێك .

وە ئەم بڕگە و باسە كورت و پوختانە لە میانەی بەدواداچوون و بەدواداگەڕان بۆ تێكڕای بەسەرهاتە گەردوونیەكان و بەسەرهاتەكانی زانستەكانی كۆمەڵناسی و پەیڕەوكردنی ئەوە ـ ئەگەر ئەوانە لە ڕاستی‌یە درووستەكان بن ـ بەسەر ئەوەدا كە شەرع پێی هاتووە بە شێوازێكی وورد دەزانرێن ، بەوەیشەوە دەزانرێت كەوا شەریعەتی ئیسلام روونكردنەوەی تێدایە بۆ هەموو شتەكان ، وە هیچ شتێكی بچووك و گەورەی بەجێنەهێشتووە ئیللا باسی لێوەكردووە و حیسابی بۆ كردووە .

نموونەی بیستەم

تێڕوانین و چاوپێداخشانێكی گشتی بۆ فتوحاتە فراوانە لە عادەت بەدەرەكانی ئیسلام* ، پاشان مانەوەی ئیسلام لە ناو ئەو وڵاتە ئازادكراو و دەربازكراوانەدا بە ڕێزداری لەگەڵ گەلەكۆمەی دووژمنان لەسەریان و بەرگیری كردنی توندی موسڵمانان لە بەرامبەریاندا و هەڵوێستە زانراوەكانیان لەگەڵ ئەوەدا :

ئەمە و هەركەسێك سەیرێكی سەرچاوەی ئەم ئاینە بكات و چۆن دوورگەی عەرەبی یەكخست سەرەڕای پەرتەوازەیی دڵەكانیان و زۆری ڕق و قین و دووژمنایەتی نێوانیان و چۆن یەكیخستن و دووترینیانی كۆكردەوە لەگەڵ نزیكترنیان و ئەو ڕق و دووژمنایەتیەی نێوانیانی لابرد و نەهێشت و لە
شوێنی ئەوەدا برایەتی ئیمانی جێگیر كرد .

پاشان بەڕێكەوتن و بەرەو وڵاتانی سەر زەوی ڕۆیشتن بۆ ئەوەی وڵات بە وڵات فەتح و ئازاد و دەربازیان بكەن ، وە لە پێش ئەم وڵاتانەشەوە ئوممەتی فارس و رووم كە لە هەموو ئوممەتانی تر بەهێزتربوون و موڵكیان گەورەتر و هێزیان توند و زیاتر و ژمارە و كەرەستەی جەنگیان زۆرتر بوو ، لەگەڵ ئەوەیشدا بە فەزڵی ئاینەكەیان و بەهێزی ئیمانەكەیان و سەرخستنی خوا و یارمەتیدانی بۆیان هەردوو وڵاتی فارس و

---

* مەبەست بە (لە عادەت بەدەر / الـخارقة للعادة) لێرەدا ئەوەیە كە : لە ماوەیەكی كەمدا توانرا زۆرێك لە وڵاتان و بەشێكی زۆر لە رووی زەوی لە لایەن سوپای ئیسلامەوە لە ژێر دەسەڵاتی كەسانی موشریك و كافر و ستەمكار ئازاد و دەرباز بكرێن و بكەونە ژێر دەسەڵاتی پڕ میهرەبانی و دادوەری ئیسلامەوە تاوەكو ئەو ئاستەی كە لە بەرەی ڕۆژهەڵاتەوە ئیسلام گەیشتە هند و سند و سنوورەكانی وڵاتی صین ، وە لە بەرەی ڕۆژئاوایشەوە ئیسلام گەیشتە ئەسپانیا و سنوورەكانی وڵاتانی پورتوغال و فەرەنسا ، ئەمەیش بە بەراود لەگەڵ رووبەرووبوونەوەكانی ئەو سەردەمەدا شتێكی لە نەریت و عادەت بەدەر بووە و شتێكی ئاسایی نەبووە .

روومیان و ولآتانی پاش ئەوانیشیان فەتح و ئازاد و دەربازکرد تـاوەکو ئیـسلام گەیـشتە ڕۆژھەلآت و ڕۆژئاوای زەوی .

ئەمەیش بە یەکێك لـە نیـشانەکانی بـەھێزی و فراوانـی دەسـەلآتی خـوای گـەورە و بەڵگەکانی ئاینەکەی و موعجیزەکانی پێغەمبەرەکەی (ﷺ) دادەنرێت و ھەژمار دەکرێـت ، وە بەمەیش خەڵکی چـین چـین و پـۆل پـۆل بـە بەرچاوڕۆشـنی و ئارامیــەوە نـەك بـە زۆرلـێکــردن و ناڕەحەت کردنەوە ھاتنە ناو ئاینی ئیسلامەوە .

جا ھەرکەسێك تێڕوانین و چاوپێداخشانێکی گشتی بکات بۆ ئـەم شـتە ئـەوا دەزانێـت کە ئەمە ئەو حەقەیە وا باتڵ و ناحەق ناتوانێـت لەبەردەمیـدا خـۆی ڕابگرێـت و بوەسـتێت ھەرچەند ھێز و دەسەلآتی گەورەش بێت .

وە ئەمەیش بە عەقڵێکی سادە و سەرەتاییەوە دەزانرێت و ھیچ کەسـێکی بـە ویـژدان گومانی لــێناکات و بەشـێکە لـەو شـتانەی کـە بـەبێ بەڵگـە ھێنانـەوە و بیرتێداکردنـەوە دەزانرێن .

ئەمە بە پێچەوانەی ئەوەی کە بەشێك لە نووسەرانی ئەم سـەردەمە دەیڵـێن ئەوانـەی ملکەچبوونی فکری پاڵپێوەنـاون بـۆ خۆگونجانـدن و شـوێنکەوتنی دووژمنـانی ئیـسلام ، بۆیە وادەردەبڕن کە بڵاوبوونەوەی ئیسلام و فتوحاتە لە عـادەت بـەدەرەکانی بنیـاتنراوە لەسەر شتانێکی ماددی رووت و ھیـچی تـر ، وە ئەمـەیان بـە پـێی بۆچـوونە ھەڵـەکانیان لێکداوەتەوە .

وە ئـەو لێکدانەوەشــیان دەگەڕێننــەوە بــۆ لاوازی دەوڵــەتی فارســەکان و دەوڵــەتی ڕوومەکان و بەھێزی ماددە لە عەرەبەکاندا .

وە ئەمەیش تەنها لێتێگەیشتن و تەصەورکردنی بەسە بۆ پووچەڵکردنەوەی و هەڵوەشاندنەوەی .

ئایا عەرەب چ هێزێکیان هەبووە لەباریان بکات بۆ بەرنگاربوونەوەی نزیکترین حکومەت لەو حکومەتە بچووکانەی ئەو کات و سەردەمە ؟ چ جای بۆ حکومەتە گەورە و زەبەلاحەکان ؟ چ جای بۆ بەرنگاربوونەوەی زەبەلاحترینی ئوممەتەکان لە کاتی خۆیدا بە ڕەهایی و بەهێزترینیان و گەورەترینیان لە ژمارە و کەرەستەی جەنگیشدا لە یەك کاتدا ، تاوەکو هەموویانیان بە یەکجاری لەتلەت و تەفروتوناکرد ، وە لە بری حوکم و بڕیارەکانی ئەو پادشا ستەمکارە خۆسەپێنەرانە ئەحکام و بڕیارە عەدالەت و دادوەرەکانی قورئان و ئاین جێیانی گرتەوە و هەموو کەسانێکی بەویژدان و حەق ویستیش قەبوڵیان کرد و بە ڕەزامەندیەوە وەریانگرت .

ئایا ئەکرێت ئەم فەتح کردنە بەربڵاو و بەرفراوانە بە پێشکەوتنی عەرەب لە شتە ماددیە رووتەکاندا لێکبدرێتەوە ؟

بەڕاستی تەنها کەسانێك ئەمە دەڵێن کە دەیانەوێت تانە لە ئاینی ئیسلام بدەن و لەکەداری بکەن یان کەسانێکن کە قسەی دووژمنان بەلایانەوە بازاڕی پەیدا کردووە بەبێ هەبوونی شارەزایی بە ڕاستیەکان .

ئەنجا مانەوەی ئەم ئاینە سەرەڕای ئەو هەموو نەهامەتی و کارەساتە یەك‌بەدوای یەکانەدا و گەلەکۆمەی دوژمنان لەسەر لەناوبردنی و هەڵوەشاندنەوەی بە یەکجاری یەکێکە لە نیشانەکانی گەورەیی ئەم ئاینە و هەروەها ئەمە ئاینی حەق و ڕاستەقینەی خوایە ، وە ئەگەر هێزێك کە بەس ببوایە یارمەتی بدایەت بۆ بەرپەرچدانەوەی هێرش و

دەستدرێژی دەستدرێژیکەران و لەسنووردەرچوونی کەسانی تاغوت و لەسنووردەرچوو ئەوا جگە لە ئەم ئاینە هیچ ئاینێکی تر لەسەر رووی زەویدا نەدەما ، وە هەمووی خەڵکیش پەسەند و قەبوڵیان دەکرد بەبێ زۆرلێکردن و ناچارکردن لەبەر ئەوەی کە ئەم ئاینە ئاینێکی حەقە و ئاینێکی گونجاوە لەگەڵ فیترەت و ناخ و سروشتی مرۆڤ و ئاینی چاکەکاری و چاکسازیە ، بەڵام کەمتەرخەمی و لاوازی و پەرتەوازەیی هەڵگرانی و پەیڕەوکارانی و فشاری دوژمنانیان لەسەریان ئەمە بووەتە مایەی ڕاگرتنی پێشڕەوی کردنی و بڵاوبوونەوەی ، هیچ جووڵە و توانایەکیش نی‌یە ئیللا بە خوا نەبێت .

نموونەی بیست و یەکەم

کە هەموو ئەوانەی پێشەوەی تێدا کۆدەبێتەوە

ئاینی ئیسلام بنیاتنراوە لەسەر عەقیدە و بیروباوەڕە ڕاستە بەسوودەکان ، وە لەسەر ڕەوشتە پیرۆزە خاوێنکەرەوەکانی ڕۆح و عەقڵەکان ، وە لەسەر ئەو کردەوانەی کە باروگوزەرانەکان چاك دەکەن ، وە لەسەر بەڵگە روونەکان لە بنەماکانی و لق و فەرعەکانیشی ، وە لەسەر فڕێدان و وەلانانی بتپەرستی و وابەستەبوون بە دروستکراوەکان و پاك و پوختکردنەوەی دینداری و کردەوەکان بۆ خوای پەروەردگاری جیهانیان ، وە لەسەر فڕێدان و وەلانانی ئەفسانە و خورافیات و ئەو شتە پڕوپووچانەی کە پێچەوانەن بۆ هەست و عەقڵ و ژیری و بیروهۆش پەرێشان دەکەن ، وە لەسەر چاکێتی و چاکسازی ڕەها ، وە لەسەر وەلانان و دوورخستنەوەی هەموو شەڕ و خراپە و فەساد و گەندەڵییەك ، وە لەسەر عەدالەت و دادوەری و لابردن و هەڵگرتنی زوڵم و ستەم بە هەموو ڕێگایەك ، وە لەسەر هاندان بۆ سەرکەوتن بەرەو هەموو

جۆره شته کامڵ و تەواوەکان .

* وه ئەمانەیش پوختەی چەند باسێکن کە شیکردنەوەیان درێژه دەکێشێت ، وه هەرکەسێك کەمترین شارەزایی هەبێت ئەوا ڕێدەردەکات بۆ وردەکاری و شیکردنەوەیان بە شێوازێکی روون و ئاشکرا کە هیچ گرفتێکی تێدا نەبێت .

وه با خۆمان کورتهەڵبێنین لەسەر ئەم وتەیە هەرچەندە کورت و پوختیشە ، چونکە چەندین بنچینە و بنەما لە خۆی دەگرێت کە بە هۆیانەوە بزانرێت ئیسلام خاوەنی کامڵێتی و گەورەیی و چاکسازی ڕاستەقینەیە بۆ هەموو شتەکان ، وه خوایش یارمەتیدەرە .

کۆتاییم هێنا بە نووسینەوەی لە

سەرەتای مانگی (جمادى الأولـــى) لە ساڵی (١٣٦٤) ك

وَصَلَّـــى اللهُ عَلَـــى مُـــحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّم

بە پێنووسی نووسەرەکەی

عبد الرحمن بن ناصر بن سعدي

سوپاس بۆ خوای گەوره تەواوبووم لە وەرگێڕانی

ئەم کتێبە زۆر بەسوود و گرنگە

لە ڕۆژی شەممە / کاتژمێر : (٤٠ : ٦)ی پاش عەسر

(١٧ / ذو القعدة / ١٤٣٧) بەرامبەر بە (٢٠ / ٨ / ٢٠١٦)

کوردستان / کەلار / مزگەوتی شێخ إبراهیم

محمد عبد الرحمن لطیف

الْحَمْدُ لله الذِّي وَفَّقَني لِتَرْجَمَةِ
هَذَا الْكِتَاب الصَّغِيْرِ الْحَجْمِ .. الْعَظِيْمِ النَّفْعِ وَالْفَائِدَة
عَام ١٤٣٧ مِنَ الْهِجْرَةِ النَّبَوِيَّة

وَقَبْلَهُ وَفَّقَنِـــي اللهُ لِتَرْجَمَةِ كِتَابِ :

(**كلمةُ التوحيد** ﴿لَآ إِلَٰهَ إِلَّا ٱللَّهُ﴾ : **فضائلها ومدلولـــها وشروطها ونواقضها**)

لِفَضِيلَةِ الشَّيْخ عَبْدِالرَّزاق بْنِ عَبْدِالـــمُحْسِنِ البَدْر حَفِظَهُ اللَّهُ

وَقَبْلَهُ وَفَّقَنِـــي اللهُ لِتَرْجَمَةِ كِتَابِ : (**عَقِيْدَةُ أَهْلِ السُّنَّةِ وَالْـــجَمَاعَةِ فِي الصَّحَابَةِ الْكِرَام ﷺ وَأَرْضَاهُمْ**)

لِفَضِيلَةِ الشَّيْخ عَبْدِالـــمُحْسنِ بْنِ حَمَد العَبَّادِ البَدْر حَفِظَهُ اللَّهُ

وَقَبْلَهُ وَفَّقَنِـــي اللهُ لِتَرْجَمَةِ كِتَابِ : (**الْإِسلامُ مِنْهَاجُ الْحَـــيَاة**)

لِسَمَاحَةِ الشَّيْخ عَبْدِالعَزِيْزِ آلِ الشَّيْخ حَفِظَهُ اللَّهُ

أَثْنَاءَ مَوْسِمِ عُمْرَةِ رَبِيْعِ عَامِ ١٤٣٦ مِنَ الْـــهِجْرَةِ النَّبَوِيَّة

وَقَبْلَهُ أَيْضاً وَفَّقَنِـــي اللهُ لِتَرْجَمَةِ رِسَالَةِ : (**زَادُ الدَّاعِيَةِ إِلَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ**)

لِفَضِلَةِ الإِمَام الشَّيْخ مُحَمَّد بْنِ صَالِح الْعُثَيْمِيْن رَحِمَهُ اللَّهُ

أَثْنَاءَ مَوْسِمِ عُمْرَةِ رَبِيْعِ عَامِ ١٤٣٥ مِنَ الْـــهِجْرَةِ النَّبَوِيَّة

وَقَبْلَهَا أَيْضاً وَفَّقَنِـــي اللهُ لِتَرْجَمَةِ كِتَابِ : (**تَفْسِيْرُ سُوْرَةِ الْفَاتِحَة**)

لِمَعَالِي الشَّيْخ صَالِح بْنِ فُوزَان الفُوزَان حَفِظَهُ اللَّهُ

أَثْنَاءَ مَوْسِمِ عُمْرَةِ رَبِيْعِ عَامِ ١٤٣٤ مِنَ الْـــهِجْرَةِ النَّبَوِيَّة

وَقَبْلَهُ أَيْضاً وَفَّقَنِـــي اللهُ لِتَرْجَمَةِ كِتَابِ : (**الدُّرُوسُ الْـــمُهِمَّةُ لِعَامَّـــةِ الأُمَّـــة**)

لِسَمَاحَةِ الشَّيْخ عَبْدِالعَزِيْزِ بْنِ بَاز رَحِمَهُ اللَّهُ

أَثْنَاءَ مَوْسِمِ حَجِّ عَامِ ١٤٣٣ مِنَ الْـــهِجْرَةِ النَّبَوِيَّة

اللَّهُمَّ ارْزُقْنِـــي الاتْيَانَ إِلَى الْـــحَجِّ وَالْعُمَرَةَ مَرَّاتٍ عَدِيْدَة
وَارْزُقْنِـــي الإِقَامَةَ فِي مَكَّةَ الْمُكَرَّمَة وَالْمَدِيْنَةِ النَّبَوِيَّة

أبو فردوس محمد بن عبدالرحمن الكردي العراقي